

SAMENVATTING

Screenen en signaleren in de jeugdstrafrechtketen.

Een onderzoek naar de validiteit van psychisch disfunctioneren en de betrouwbaarheid van het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ)

Auteurs: Dr. M. Timmermans en Dr. M. Witvliet

Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ)

In de jeugdstrafrechtketen is toenemende aandacht voor het gebruik van valide en betrouwbare diagnostische instrumenten. Verschillende ketenpartners in de jeugdstrafrechtketen zijn relatief onafhankelijk van elkaar aan het werk gegaan met signalering, screening en risicotaxatie bij jongeren. Zodoende werden door elke schakel in de keten verschillende instrumenten gebruikt. Om dit aan te pakken, is in overleg met de ketenpartners in 2006 een landelijk kader voor het instrumentarium ontwikkeld. Het Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ) maakt het mogelijk om het risico op recidive beter in te schatten en met passende (zorg)interventies te komen. Het LIJ brengt drie verschillende risico's van de jeugdige in kaart: het risico op herhaling van crimineel gedrag (Algemeen Recidive Risico; ARR), het Risico op Geweld tegen Personen (RGP) en het Dynamisch Risicoprofiel (DRP). Verder inventariseert het instrument zorgsignalen bij de jonge verdachte.

Het LIJ kent een preselectie-instrument in de beginfase waarin statische gegevens worden verzameld. Dit onderdeel valt buiten de focus van dit onderzoek. Hierop volgt het instrument 2A dat wordt ingevuld door de Raad voor de Kinderbescherming. Dit onderdeel van het LIJ gaat verder in op andere statische gegevens en op dynamische risicofactoren in tien verschillende domeinen. Daarnaast worden in de 'weging van zorg' in 2A door de raadsonderzoeker indicatoren voor zorg in kaart gebracht. Wanneer een jeugdige een midden of hoog dynamisch risicoprofiel heeft, wordt naast instrument 2A ook het instrument 2B ingezet. Hiermee wordt aanvullende informatie verzameld op de risicodomeinen die in 2A in kaart zijn gebracht. Voordat het LIJ landelijk kan worden ingezet, is het nodig te onderzoeken of er nog eventuele bijstellingen aan het instrumentarium vereist zijn. Dit onderzoek gaat na in hoeverre het LIJ betrouwbaar is en valide ten aanzien van het deel dat psychisch disfunctioneren meet.

Onderzoeksvragen

De doelstelling van het onderzoek is het beoordelen van de betrouwbaarheid van het LIJ en de validiteit van de indicatoren voor psychisch disfunctioneren, zoals die aanwezig zijn in de selectie-instrumenten 2A en 2B uit het LIJ.

De onderzoeksvragen zijn:

1. Wat is de inhoudsvaliditeit (content validity; de mate waarin het instrument het beoogde construct meet) van de indicatoren voor psychisch disfunctioneren die zijn opgenomen in selectie-instrumenten 2A en 2B?
2. Wat is de constructvaliditeit en in het bijzonder de convergente validiteit (de samenhang van de resultaten met de resultaten van een gelijksoortig instrument) van de indicatoren voor psychisch disfunctioneren, zoals die aanwezig zijn in selectie-instrumenten 2A en 2B (afgezet tegen de SDQ of SPsy)?
3. Wat is de inter- en intrabeoordelaarsbetrouwbaarheid (mate van overeenkomst tussen- en binnen beoordelaars) van de selectie-instrumenten?

Onderzoeksmethode

Voor het bepalen van de inhoudsvaliditeit van de indicatoren voor psychisch disfunctioneren in het LIJ hebben we een literatuurstudie uitgevoerd. Het doel van deze studie was te beoordelen in hoeverre de indicatoren voor psychisch disfunctioneren in het LIJ volgens de literatuur een reële afspiegeling zijn van psychisch disfunctioneren bij de jongere.

De dataverzameling voor het onderzoek naar de convergente validiteit en inter- en intrabeoordelaarsbetrouwbaarheid vond plaats bij de Raad voor de Kinderbescherming in Utrecht en Rotterdam. Voor het analyseren van de overeenkomst tussen raadsonderzoekers en binnen raadsonderzoekers hebben we in totaal 28 instrumentaria 2A kunnen verzamelen. Voor het analyseren van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid zijn 21 instrumenten 2A gebruikt. De overige zeven instrumenten 2A zijn gebruikt voor het bepalen van de intrabeoordelaarsbetrouwbaarheid.¹ Voor het onderzoeken van de convergente validiteit van de indicatoren voor psychisch disfunctioneren hebben we tenslotte 61 instrumenten 2A met aanvullende diagnostiek in de vorm van de SDQ/SPsy betrokken. Er werden geen instrumenten 2B aangetroffen in de dataverzameling. De onderzoeksvragen worden zodoende uitsluitend voor 2A beantwoord.

Voor het analyseren van de convergente validiteit werden correlaties bekeken tussen de zorgindicatoren in het LIJ en de scores op de SDQ/SPsy. Omdat door de resultaten van een recente scriptiestudie (Boonekamp, Wissink, Stams & van der Laan, 2010) twijfel is ontstaan over de betrouwbaarheid en validiteit van de SDQ ten aanzien van het meten van psychische problemen bij delinquente jeugdigen, beschrijven we de uitkomsten van het onderzoek naar de convergente validiteit niet in het hoofdrapport, maar alleen in bijlage 3.

---

¹ De omvang van verzamelde instrumentaria is kleiner dan beoogd. Het gerealiseerde aantal was het maximaal haalbare in relatie tot de beschikbare capaciteit en workload bij de Raad voor de Kinderbescherming in Rotterdam en Utrecht.

De inter- en intrabeoordelaarsbetrouwbaarheid is onderzocht met behulp van Spearman's ρ . Hiermee kan de mate van overeenkomst tussen en binnen beoordelaars worden bekeken.

Resultaten en conclusies

Op basis van het literatuuronderzoek constateren we dat de selectie van indicatoren voor psychisch disfunctioneren (risicofactoren) die is opgenomen in de 'weging van zorg'² in het LIJ onvolledig is. Het LIJ bevat een groot gedeelte van de symptomen van psychisch disfunctioneren. Echter, deze komen niet allemaal terug in de 'weging van zorg'. Sociale problemen bijvoorbeeld komen niet terug in de 'weging van zorg'. Ook ontbreekt een groot deel van de risicofactoren beschreven in de literatuur op zowel het macro- micro- en individuele niveau. Zodoende worden deze indicatoren voor psychisch disfunctioneren niet meegewogen in het oordeel van de raadsonderzoeker over de aanwezigheid van zorgsignalen. Deze resultaten wijzen er kortweg op dat de 'weging van zorg' in het LIJ in beperkte mate een representatieve afspiegeling vormt van psychisch disfunctioneren.

Wat betreft de inter- en intrabeoordelaarsbetrouwbaarheid van het LIJ zien we dat op basis van het huidige (geringe) aantal verzamelde instrumenten, er voor een groot gedeelte van de risicoscores en zorgindicatoren voldoende overeenstemming bestaat tussen beoordelaars en binnen beoordelaars. De resultaten van de inter- en intrabeoordelaarsbetrouwbaarheid vormen een aanwijzing dat voor een groot deel van de aspecten in het LIJ (persoonlijke) kenmerken van de raadsonderzoekers weinig invloed hebben op de manier waarop het instrument wordt ingevuld. Als kanttekening moet hierbij wel genoemd worden dat een grote mate van 'toeval' in de resultaten door het geringe aantal casussen niet kan worden uitgesloten. Een tweede kanttekening betreft de methode; het grootste gedeelte van het interbeoordelaarsonderzoek is afgenomen op basis van een geluidsopname van het gesprek met de jongere en zijn/haar ouders. De resultaten ten aanzien van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid zouden nauwkeuriger kunnen zijn als de afname op basis van fysieke aanwezigheid bij het gesprek zou zijn. In dat geval hadden ook non-verbale signalen meegenomen kunnen worden.

Suggesties voor aanpassing van het LIJ

Enkele aanpassingen aan het LIJ die een verbetering van het instrument kunnen betekenen, zijn mogelijk ten aanzien van:

- *de validiteit van de indicatoren voor psychisch disfunctioneren*
We stellen voor om de 'weging van zorg' te completeren door deze met items uit te breiden die al aanwezig zijn in de risicodomeinen van het LIJ. De aspecten Sociale vaardigheden, Sociale afwijzing en Conflictueuze ouder-kindrelaties zouden aan de 'weging van zorg' toegevoegd kunnen

---

² Op basis van de tabel 'weging van zorg' geeft de raadsonderzoeker een oordeel over de aanwezigheid van zorgindicatoren.

worden teneinde de validiteit van de indicatoren voor psychisch disfunctioneren te vergroten.

- *de omvang van het instrument*

Uit het onderzoek is gebleken dat niet alle items binnen de risicodomeinen en binnen de rubrieken van zorgindicatoren sterk samenhangen met de uiteindelijke risicodomeinscore of met het oordeel over de aanwezigheid van zorgsignalen. Om de omvang van het LIJ te beperken zouden deze items wellicht verwijderd kunnen worden. Daarbij moet er wel op gelet worden dat de potentieel te verwijderen items geen extra noodzakelijke informatie bevatten voor de raadsonderzoeker.